

Csodaszép, gyógyító, mérgező növényeink

Tavaszi hérics

A **tavaszi hérics** (*Adonis vernalis*) a boglárkafélék családjához tartozik, vadon élő, mérgező növény. Gyakran találkozunk vele síkságokon vagy dombvidékeken, a meszes talajokat kedveli. Számos európai országban védett növény, így Magyarországon és Romániában is. Latin neve a görög mitológia legszebb férfiát idézi, aki tavasszal visszatér az alvilágból szerelmeséhez, Aphroditéhez. Tavasszal kezdetben csak a selymes csészelevelek közé zárt bimbó látható a fűben, majd később magasodik ki.

Rostos felszínű, vastag, sötét színű dús gyökérszerű gyökérszövedésként gyakran csoportosan hajt ki kora tavasszal. Könnyen felismerhető borzas leveleiről és élénk sárga nagy virágairól (8 cm átmérőt is elérhetnek), melyek tavasszal, áprilisban-májusban nyílnak. Levelei többszörösen keskeny fonalas szálakra szeldeltek, hosszabb sallangok formájában helyezkednek el. Egyenes szárú, 20 cm magas évelő növény. A virágokat rendszerint öt tojásdad alakú, zöldes, szőrös csészelevél veszi körül. A fényes világossárga szíromlevelek száma 10-20. Védett növény, szabadon nem, csak engedéllyel gyűjthető.

A tavaszi héricshez nagyon hasonlít az **erdélyi hérics** (*Adonis Transsylvanica*), melynek sallanglevelei szélesebbek és csak a Maros-Körös közében él.

Ismertes még a **lángszínű hérics** (*Adonis flammea*), mely élesen megkülönböztethető, mivel virágai skárlát vörösek és enyhén szőrösek.

A sokkal magasabbra (40-50 cm) nőző **Nyári hérics** (*Adonis aestivalis*) később virágzik, virágai sárgás árnyalatúak és nem mérgezők.

Igen erősen mérgező hatású növény mind zölden, mint szárítva. Az állatok legelés közben rendszerint ott hagyják, és szárát a széna közül is kiválogatják.

Fő hatóanyagai: legfontosabbak, a gyűszűvirágéhoz hasonló szteroid szívglikozidok, melyek szerkezetükben és hatásukban hasonlítanak a membrántranszport ATP-áz enzimeket specifikusan gátló strophantinhoz. Ezt a vegyületet a biokémiában ma is széles körben használják.

Tavaszi hérics

Lángszínű hérics

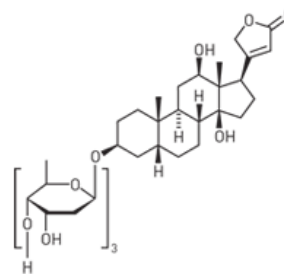
Nyári hérics

A glikozidok egy vagy több cukormolekulából és egy nem cukor jellegű molekulából (aglikon) álló vegyületek. Közös jellemzőjük, hogy már kis mennyiségben is többnyire erős biológiai hatásúak.

A glikozidok kémiai szerkezete

A biológiai hatáshoz szükséges a β -helyzetű telítetlen laktongyűrű a szteránváz C17-es pozíciójában, valamint a legalább 2 β -helyzetű OH-csoport: C3 és C14 (az aglikonban) és a dezoxicukrokból felépülő cukorrész.

A IUPAC megnevezés hosszú és nehézkes: 3-[(3S,5R,8R,9S,10S,13R,14S,17R)-3-[(2R,4S,5S,6R)-5-[(2S,4S,5S,6R)-5-[(2S,4S,5S,6R)-4,5-dihydroxy-6-methyloxan-2-yl]oxy-4-hydroxy-6-methyloxan-2-yl]oxy-4-hydroxy-6-methyloxan-2-yl]oxy-14-hydroxy-10,13-dimethyl-1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,15,16,17-tetradecahydrocyclopenta[a]phenanthren-17-yl]-2H-furan-5-one

Digitoxin

Biológiai hatásmechanizmus

A szív glikozidok a szív munkáját a következő módokon serkentik:

- A szívizomzat összehúzó erejének és ingerlékenységének fokozásával
- A szívfrekvencia csökkentésével
- A szívizom ingerületvezetésének csökkentésével
- A perifériás keringés javításával

A szteránváz glikozidra jellemző, hogy a terápiás dózisok hatásmechanizmusa a koncentráció függvénye, így az alacsony (terápiás) dózis kardiotóniás hatással rendelkezik, míg a magasabb (toxikus) dózis az ingerületvezető rendszer gátlását okozza, és ritmuszavarok esetében alkalmazható.

Gyógyászati felhasználás

A növényt erősen mérgező hatása miatt ma már kizárólag a gyógyszeripar dolgozza fel. A gyűszűviráéhoz hasonló hatóanyaga a szív működést serkentő orvosságok keresett nyersanyaga. Felhasználható részei a gyökeres gyökértörzs (*Adonis rhizoma et radix*) és a virágos hajtás (*Adonis herba*).

A belőle készült gyógyszerek előnye, hogy egyúttal jó vizelethajtók is, nem halmozódnak fel a szervezetben, s nincsenek káros mellékhatásaik. Számos homeopátiás készítménye van forgalomban. Szigorú orvosi ellenőrzés mellett használható.

A növényt erős hatású hatóanyagai miatt háziszerként, gyógytea formájában fogyasztani tilos, mérgezést okozhat!

A gyönyörű sárga virágokat számos művész megfestette:

Lunczer Anikó – Tavasz-i hérics

Livo László – Tavasz-i hérics.

A tavasz-i hérics megtekintése, fényképezése számos túraút célja, hiszen tavasszal a hegycsúcsok teljesen beborítja.

Széleskrű elterjedése, valamint szépsége miatt Várbalog község (Győr-Moson-Sopron megye) címerében is megjelenik.

Költőink virágverseiben, a tavasz megjelenítésekor is gyakran szerepel:

Csukás István: **Virágmondóka**

Hérics,
hunyor,
iringó,
tavasz vizén elringó,
szellőt űző sarkantyú,
hó-ködmönön karmantyú,
sárga, kék, zöld villanás:
évszakok szemaforjele,
moccanatlan utazás.

Majdik Kornélia

Versenyfelhívás

Küldj egy fényképet, és nyerd 100 lejt!

A FIRKA 2015–2017-ben megjelent számaiban – a *Csodaszép, gyógyító, mérgező növények* sorozatában – számos, Erdélyben megtalálható szép, de mérgező virágot, növényt mutattunk be (fagyöngy, májusi gyöngyvirág, őszi kikerics, nadragulya, piros gyűszűvirág, aranyeső). A sorozatot az idén is folytatjuk, ismertetve a közönséges kecskerágót, a foltos bürököt, a tavasz-i héricset, a fekete hunyort. Ezekről a növényekről, virágokról küldj egy **általad** készített – minél látványosabb, érdekesebb, szebb – fényképet a prokop@emt.ro e-mail címre, 2018. június 4-ig. Leveledben tüntesd fel *a neved, iskolád, szaktanárod nevét*, valamint azt is, hogy *hol és mikor* készítetted a fényképet.